

סוגיות בדף היומי

עירובין ב. "מש' - מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה ימעט"

לרשות הרבים, או לכרמלית, שמא יבואו לטעות ולהתיר טלטול גם ברשות הרבים גמורה. טעם נוסף: כדי שלא יבואו לטלטל מרשות הרבים לתוך המבוי, מכיון שהמבוי פרוץ במלוא פתח הצד הרביעי, והוא שווה לרה"ר, יחשבו שיש לו דין רשה"ר, ולכן הצריכו חכמים לעשות היכר לבני רה"ר ולבני רה"י שלא יטלטלו מזה לזה ותיקנו להניח קורה רחבה טפח על כותל המבוי להודיע ששתי רשויות הן.

עירובין ב. "מבוי דרבנן תני תקנתא"

כתוב 'ורידנה' היינו חושבים כמות שהיא דלוקה, והאמת שצריכים לכבותה ולהורידה ולחזור להדליקה. (ראשונים).

עירובין ב. "אשכחן משכן דאיקרי מקדש ומקדש דאיקרי משכן"

וההפך ביניהן (בין 'כג ל'קד' הוא ל"ד שהוא פעמיים כמניין 'טוב', שבתי המקדש הראשון והשני הם כנגד יום ראשון ושני של הבריאה, וביהמ"ק השלישי שיבנה במהרה בימינו אמון הוא כנגד יום שלישי של הבריאה, שהוכפל בו "כי טוב", וכזה יש לו יתרון על המשכן, שאע"פ שלא נחרב - אך נגזו ואינו קיים לעולם כביהמ"ק השלישי. (בניהו).

"מבוי" פירושו הראשונים: מלשון "מבוא" - כניסה, מלשון הנביא (שופטים א, כ"ה) "מבוא העיר" (המאירי, רבינו יהונתן על הרי"ף).

מן התורה מותר לטלטל במבוי שהרי הוא מוקף שלשה מחיצות ומדאורייתא זו היא רשות היחיד גמורה, אלא שרבנן גזרו שלא לטלטל במבוי יותר מארבע אמות ללא תיקון של לחי או קורה, כיון שצידו האחד של המבוי פתוח

והא דאיתא בגמ' (שבת כ"א.) 'נר חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה פסולה כסוכה וכמבוי, אע"פ דהוי דרבנן, - היינו משום 'כסוכה' דסמוך לו. א"נ, כי אם היה

אם נתבונן בתיבות 'משכן' ו'מקדש', נראה שהמשותף בהן הוא האותיות 'מש', והם ר"ת 'משה שלמה', זה בנה המשכן וזה בנה המקדש. נשארו לנו אותיות 'כנ ו'קד' שהן שונות זמ", והן יחדו בגימטריה 'כסף זהב', כמו שנאמר: "ויוציאם בכסף וזהב" (תהלים ק"ה, ל"ז) "ותעדי זהב וכסף ותצלחי למלוכה" (יחזקאל ט"ז, ג). גם עולות יחדו בגימט' 'עקד', רמז לעקידת הדינין.

עירובין ב. "למעלה מעשרים אמה" - יש לרמוז על זה מהפסוק: "כי על כן באו בצל קורת", קורת מבוי תהיה בגובה 'צל' טפחים, שהם כ' אמה. ('צל' גימ' 120 = 6 טפחים 20 אמה). (אבודרהם הלכות חנוכה).

שלושה דברים לימדנו חז"ל שצריכים להיות תוך 20 אמה. (120 טפחים) [1 נר חנוכה. 2 מבוי. 3 סוכה. ועל כך רומז הפסוק בתהלים (כ"ב ט"ו) "נמש בתוך מעי" "נמש" נוטריקון נר חנוכה, מבוי, סוכה בתוך מעי גימ' 120 - שהם 20 אמה.

עירובין ב. "שלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל פסולין"

רשב"א, ריטב"א, תוס' רא"ש. ד. דין פתיחת הדלתות לתמיד של שחר עצמו לומדים משלמים (תוס' רא"ש, ר"ן. ובזה י"ל תמימת התו"ט תמיד פ"ג מ"ז. אלא שכתב הגאון יעקב דלפי זה מה שכתבו הראשונים בתירוץ הקודם דאין פתיחת הדלתות מעכבת - השתא למדינן תמיד משלמים שמעכבת. ה. כגון: בזמן דליכא תמיד. (פי' המיוחס לראב"ד תמיד שם).

(יוסף דעת).

הקשו הראשונים: שהרי תמיד של שחר ג"כ צריך פתיחת דלתות, וא"כ השלמים הנ"ל פסולים ממילא כי שחטן לפני תמיד של שחר! ותיצו: א. כגון: שפתח דלתות ההיכל להקרבת תמיד של שחר, וסגרם בחזרה והקריב שלמים (תוספות, רשב"א, ריטב"א, תוס' רא"ש). ב. אין איסור שחיטה קודם תמיד של שחר, והאיסור הוא רק בהקטרה (תוספות, תוס' רא"ש [ועוד ע"ש]). ג. אין הקדמת שלמים לתמיד של שחר מעכבת אלא מדרבנן (תוספות,

עירובין ג: "הללו שוחקות והללו עצבות"

ומסקנתו כצד הראשון, דאינו אלא משום ספק, ולכן היכא דממ"נ מועיל - מהני. ע"ש. וע"ע במנח"ח (מצוה שכ"ה ס"ק א') שהעיר מלשון הגמ' 'אמות שאמר' ולא לגבי טפחים, ע"ש דין נרחב בזה (ובמהדיר שם [מכון י-ם] ציין לעוד מקורות, ואכמ"ל. וע"ע הגהות רע"א [השר"ע סי' שס"ג סעי' כ"ו]. וע"י להגרי"י קנייבסקי זצ"ל בשיעורין של תורה [סי' ג' אות י"א].

וע"פ לכ"ע א"א לקבוע שיעור סתמי בטפח ואמה, אלא צריך לתלות היכא דמדדינן בשוחקות והיכא דבעצבות, ובפרט לדעת הרמב"ם ושר"ע שפסקו דבכל מקרה ומקרה בפנ"ע אזלינן לחומרא. וכן כתב להדיא הגר"ח נאה בספרו שיעורי תורה (סי' ג' סעי' כ"ה): והאמה 48 ס"מ. ובמקום חומרא שמשערין באמה שוחקות חושבים האמה 49 ס"מ, וראוי להחמיר לחשוב האמה הרחוקה 47 ס"מ במקום שהוא חומרא. עכ"ל. (דהיינו מה ששיערו אמה ל - 48 ס"מ ביאר בשיעורי תורה שם דהוא גופיה ספק אם זה בעצבות או בשוחקות, לכן יש להחמיר ס"מ לכאן וס"מ לכאן, כי למעשה עצם ההבדל בין אמה שוחקת לעוצבת כתבו הרשב"א והמאירי ובית יוסף שהוא חצי אצבע, דהיינו ס"מ אחד).

וכ"כ בספר ה'סוכה' (עמ' תמ, כללים לשיעורים) ובספר 'סוכה כהלכתה' (עמ' 178 בהוספות ותיקונים לעמ' 65). וא"כ אין זה נכון כלל כל מה שמקובל היום בסתם שיעור קבוע בטפח (8 ס"מ או 9.6 ס"מ) ובאמה (48 ס"מ או 57.6 ס"מ) ולא חילקו בין היכא דצריך למדוד בעצבות או בשוחקות.

ואנקוט דוגמא מצויה, באדם שיש לו דופן עקומה בסוכתו, ומודד אם אפשר להכשיר הסוכה, ורואה שיש רק 190 ס"מ (דהיינו פחות מ - 4 אמות שכ"א 48 ס"מ וביחד 192 ס"מ) והוא ישמ"ח ויסמ"ך להכשיר סוכתו, ולמעשה אינה כשרה כל שיש יותר מ - 188 ס"מ (47 ס"מ כפול 4), ודו"ק היטב.

(יוסף דעת).

פי' מצומצמות (רש"י), ע"פ הפסוק: "איפת רזון זועמה", וכיון שמצומצמות הן 'עצבות', קראו למרווחות 'שוחקות' (חידושי המאירי). וי"מ 'שוחקות' שהאצבעות סדוקות ומרווחות, כדרך השוחק הפוסק שפתי, והעצב מדביקן (ערוך ערך סחק, רבנו חננאל). עוד יש לפרש ע"פ הפסוק: 'ימלא שחוק פינ', כאילו ישחק הטפח ותגיע לו שמחה בגודלו, וההיפך העצב נעצב על חסרונו, וסימן "בכל עצב יהיה מותר" (הריעב"ץ בלחם שמים).

להלכה פסקו הפוסקים כרבא, דהיינו שאמה היא תמיד בת ששה טפחים, אלא שצריך להחמיר בשוחקות ועצבות לכאן ולכאן [עי' לעיל מחלקות ראשונים (הרמב"ם וסייעתו והרשב"א וסייעתו) אם בכל מקרה ומקרה צריך להחמיר לכאן ולכאן, או שאחר שאמרו בסוכה ובמבוי שברוב המקרים החומרא היא בעצבות - יש למדוד בעצבות גם היכא דהוא קולא (וכן להיפך אחר שאמרו בכלאיים שברוב המקרים החומרא היא בשוחקות - יש למדוד בשוחקות גם היכא דהוא קולא). והגרע"א הסתפק, לפי הפוסקים דבכל מקרה ומקרה בפנ"ע אזלינן לחומרא או לקולא, מה הדין היכא דהלכנו לחומרא ועי"ז יצא גם קולא, או להיפך, כגון שהיה מבוי רחב ד' טפחים מצומצמים ובגובה י' טפחים מצומצמים, דכעת אם נשער בשוחקות - המבוי רחב פחות מד' אמות וא"צ תיקון כלל, ואם נשאר בעצבות - הרי שיש במבוי שיעור כיאות ומהני תיקון. או דילמא שנפסול במבוי מחשש חומרא שברוחבו נמדד בעצבות וממילא צריך תיקון, ובגבהו צריך למדוד לחומרא בשוחקות - ואין בו י' טפחים ולא יהני תיקון. ותלה זה הספק בסברא, ואם מדידת הטפחים הוא ספק רגיל ובכל מקום ומקום לגופו, וא"כ הכא המבוי ממ"נ כשר. או דילמא שכך היתה תקנת חכמים שכל היכא דנזכר אמות וטפחים לגבי קולא - הוי שוחקות, וכאילו אמרו בהדיא שמבוי שרחבו ד' אמות עוצבות צריך להיות גבוה י' טפחים שוחקות [ולא הוי כתרי חומרות דסתרי אהדי, כי כך כבר היתה תקנת חכמים].

* * *